

Globalios Pilietybės Ugdymas, Multikultūralizmas Ir Socialinė Įtrauktis Europoje

**Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union**

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

GLOBALIOS PILIETYBĖS UGDYMAS, MULTIKULTŪRALIZMAS
IR SOCIALINĖ ĮTRAUKTIS EUROPOJE
Projekto “AŠ TURIU TEISES” duomenis
redagavo Alessandra Viviani

Rodyklė

Pratarmė (Alessandra Viviani)

1 dalis – Įvadas

- 1.1 Mokyklos sandūra su kultūros įvairove: atspindys, nuostatos ir mokymo praktikų raida (Pierre Dehalu)
- 1.2 Tarpkultūrinės kompetencijos: kas jos yra ir kaip jas mums naudoti? (Antonella Castelnovo)
- 1.3 Vaiko teisės ir visuotinė įtrauktis mokyklose (Carla de Marcelino Gomes)
- 1.4 Teisė į švietimą ir Žmogaus teisių švietimas kaip socialinės įtraukties priemonė (Alessandra Viviani)
- 1.5 Tarpkultūrinis ugdymas: pedagogikos kelias, galintis mus suartinti (Catarina Gomes)
- 1.6 Kiekvieno vaiko balso išklausa kaip įtraukioji priemonė švietime (Stefania Toraldo)
- 1.7 Tėvystės stiliai ir vaiko teisių užtikrinimas šeimoje (Ilona Klanien, Gražina Šmitienė)

2 dalis – Tapatybė, skirtingumas, kultūros

- 2.1 Tapatybė ir skirtumai (Eleni Hodolidou)
- 2.2 Šiuolaikinės migracijos supratimas: sąvokos, tendencijos ir problemos (Ana Filipa Neves)
- 2.3 Etnocentrizmas ir etnoreliatyvizmas (Sylvie Da Costa)
- 2.4 Mokyklinis ugdymas kaip natūralizacijos pagrindas: edukologinių ir filosofinių teisinių debatų Graikijoje pagrindų tyrimas (Lina Papadopoulou)
- 2.5 Mažumos ir švietimas: keletas pastabų apie galimą pozityvų aljansą (Giovanni Stanghellini)

3 dalis– Kontekstas ir ryšiai

- 3.1 Multikultūralizmas, rasizmas ir žmogaus teisės: kas vyksta Europos mokyklose (Fabio Berti, Andrea Valzania)
- 3.2 Mokytojų gebėjimai mokytis ir dirbti daugiakultūroje klasėje. Savirefleksijos priemonės (Mario Giampaolo, Claudio Melacarne)
- 3.3 Kultūros projektų vaidmuo ugdant mokinių toleranciją (Asta Jankauskienė, Giedrė Strakšienė)

4 dalis – Skirtingi įgūdžiai

- 4.1 Reflektyvus tarpkultūrinis ugdymas ir demokratinės kompetencijos (Fiora Biagi, Lavinia Bracci, Elena Cellai)
- 4.2 DIVERSONOPOLY: tarpkultūrinis žaidimas, skirtas kalbų ir tarpkultūrinių gebėjimų ugdymui (Anna Kokkinidou)
- 4.3 Ką tik atvykusių naujokų į Prancūziją ankstesnio mokymosi sąmoningumas (Sylvie Da Costa)
- 4.4 Neformaliojo ugdymo indėlis integruojant pabėgėlių vaikus į formaliojo ugdymo sistemą. Graikijos atvejis (Stefanos Katsoulis)

Įtrauktis mokykloje: AŠ TURIU TEISES mokytojų patirtys

1. Gyvenimo įgūdžiai ir lygaus ugdymo laboratorijos: Amiata kalno patirtis (Grosseto – IT) (Rosamaria Agostino, Maria Grazia Aversa, Cristina Massai, Simona Morganti)
2. Antrosios kartos imigrantai: “Kartos tiltas” (Nela Despollari)
3. Netikėtos mokymo patirties liudijimas (Isabelle Ghesquière)
4. Patyčių prevencija mokykloje (Inga Kurlavičienė)
5. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas: 8 klasės mokinių dalyvavimas tarptautiniame projekte (Aida Norvilienė, Karolis Januška)
6. Pradžioje buvo meilė (Athina Papanikolaou)
7. Tarpkultūriškumas: asmeninė ir profesinė patirtys (Bernard Pecoraro)
8. Lingvistinio modelio taikymas siekiant padėti mokiniams (imigrantams) integruotis į bendruomenę (Edita Vainienė, Marija Daunorienė)
9. Holokaustas Graikijoje ir Europoje: literatūros, kino ir dramos taikymas siekiant susipažinti su istoriniais Holokausto įvykiais ir integruoti imigrantus mokykloje (Vasileia Zografaki)

1.1 - Mokyklos institucijai susidūrus su kultūrų įvairove: atspindys, nuostatos ir mokymo praktikų raida

Pierre Dehalu¹

Santrauka

Lježe, Belgijoje, regione su žymia imigracija, mokytojai, mokiniai ir apskritai mokykla kasdien susiduria su esmine realybe: kultūrine įvairove. Vieną ignoruojamas, kitą pervertinamas, šis reiškinys turi įtakos visam šiuolaikiniam pasauliui, kovojant su visais globalizacijos žymenimis (judumas, energija, aplinka, terorizmas...), ir reikalauja ypatingo švietimo institucijų dėmesio nacionaliniu ir Europos lygiu: mokymasis sugyventi ir gerbti savo kaimyną tapo vienu iš pagrindinių gebėjimų, ugdytinų, perduotinų jauniems žmonėms; tai yra taikos, net žmonijos išlikimo, garantija. „Abipusis supratimas tarp žmonių, tiek artimų, tiek svetimų (užsieniečių), dabar yra gyvybiškai svarbus tam, kad padėtų žmoniškiems santykiams išeiti iš dabartinės barbariškos nesusipratimų būsenos“ (E. Morinas, 2000, p. 14). Akivaizdu, kad neseniai įvykę dramatiški įvykiai, susiję su terorizmo banga Vakarų pasaulyje, nepagrįsti tokiu požiūriu: būti dėmesingu, rodyti pagarbą kiekvienam nėra savaime suprantama. Atsiverti kultūrinei įvairovei, atsiverti kitam, kitokiam atrodo rizikinga. Mokytojui, kaip ir mokiniui, atsikratyti etnocentrizmo, kovoti su diskriminacija, skatinti užsienio mokinių (imigrantų, pabėgėlių) integraciją, sudaryti lygias galimybes yra tikras iššūkis. Užtikrinant saugumą visų, kas lanko instituciją, kuri kartais gali susidurti su nenusipėjamais konfliktais ar nelaimingais incidentais, mokyklos bendruomenė privalo atlikti būtiną prevencinį darbą. Nuostatos yra labai svarbios. Iš tikrųjų „nėra švietimo be nuorodų į vertybes, kultūrą“ (M. Ferreira Patricio). Tačiau kultūra nėra viena, ji yra daugialypė. Kultūra nėra paprasta, ji yra sudėtinga. Vertybinės nuostatos nėra visų pirma susijusios su turtu, mums tai pirmiausia gyvenimo būdas; jos gali paskatinti klausytis, keistis, bendrauti. Tai mes norime pabrėžti šiame pristatyme. Europos programa *I Have Rights* yra ir vertinamojo, ir perspektyvinio požiūrio dalis: kaip mokyklos rūpinasi kultūrų įvairove? Su kokiais naujais iššūkiais susiduria mokytojai? Pagal kokias perspektyvas? Per kokias institucines ir visuomenines iniciatyvas? Kokie konkretūs veiksmai?

¹ Pierre Dehalu yra į pensiją išėjęs mokytojų instruktorius (pedagogika, antropologija, sociologija ir tarpkultūrinė pedagogika). Šiuo metu jis yra ARES („Académie de recherche et d'enseignement supérieur“) ir CIE („Conseil de l'éducation et de la formation“) prancūzakalbėje Belgijoje direktorių tarybos narys. Jis tęsia savo tyrimus švietimo įvairovės ir ugdymo bei mokyko mobilumo srityse. Jis taip pat yra Europos judėjimo Belgijoje direktorių valdybos narys ir Europos asociacijos *Via Charlemagne* pirmininkas.

1.2 – Tarpkultūrinės kompetencijos: Kas jos yra ir kaip jas mums naudoti?

Antonella Castelnovo²

Santrauka

Šiame straipsnyje aptariamas sociokultūrinis požiūris į tarpkultūrinį švietimą ir išryškinama, kaip mokytojai gali plėtoti tarpkultūrinę kompetenciją (TK), suprasdami mokinius ir ugdydami jų tapatybę. Tuo tikslu remiamasi Vygotskio darbu apie mokytojų interaktyviasias praktikas kaip vaiko kognityvinių funkcijų ugdymo priemonės (Vygotsky, 1978); per sociokultūrinę tradiciją jis teikia įrankius sistemingai analizei kaip mokiniai konstruoja savo tapatybes, pozicijas bendradarbiaujant su suaugusiais tarpdalykinių sąveikų sraute. Vygotskio metodu pirmiausia siekiama padėti mokytojams kurti tarpininkaujančias strategijas, skirtas padėti mokiniams suprasti save ir ugdymosi tikslus, kai nukreipiami ištirti savo galimybes skirtingose daugiakultūrinėse situacijose. Ypatingas dėmesys bus skiriamas simbolinių dimensijų, kurios yra būtinos mokinių tapatybės formavimui ir jų sociokultūrinėms žinioms, tokioms kaip diadinė sąveika, grupavimas ir bendravimo įgūdžiai, plėtrai. Galiausiai pabrėžiamos kai kurios TK intervencijos strategijos, kad mokytojai nesusidurtų su kliūtimis, kurios gali atsirasti grupės sąveikos procese, ir trukdyti mokiniams veiksmingai įsitraukti į klasę. Šių problemų supratimas gali leisti mokytojams parengti savo planus, nukreipti lūkesčius ir įgyti įgūdžių, kad galėtų įvertinti savo tarpkultūrines kompetencijas.

1.3 - Vaiko teisės ir visuotinė įtrauktis mokyklose

Carla de Marcelino Gomes³

Santrauka

Šio straipsnio tikslas yra sutelkti dėmesį į debatus apie migrantų ir imigrantų palikuonių mokinių integraciją vidurinėje mokykloje, atsižvelgiant į vaiko teisių diskursą, visų pirma orientuojantis į Vaiko teisių konvenciją, šių debatų teisinį pagrindą. Be to, siekiama pabrėžti, kad įtrauktis per vaiko teisių požiūrį įtvirtina kovos su diskriminacija pagrindus, todėl palankiai vertintina mokyklose. Galiausiai straipsnio autorius ketina įtvirtinti ryšį tarp tarptautinių vaiko teisių standartų ir praktikos mokyklose, siūlydamas *visuotinės įtraukties mokyklose* sąvoką, kuri reiškia vietinę mokinių integraciją į mokyklą taikant minėtų tarptautinių (visuotinių) vaiko teisių normas, pritaikytas bendruomenei.

³

Carla de Marcelino Gomes yra projektų vadovas ir tyrėjas Žmogaus teisių centre, Koimbra, Portugalija.

1.4 - Teisė į švietimą ir Žmogaus teisių švietimas kaip socialinės įtraukties priemonė

Alessandra Viviani⁴

Santrauka

Straipsnyje nagrinėjamas tarptautinės teisės normų, apibrėžiančių žmogaus teises į mokslą, turinys. Teisė į mokslą negali būti suprantama tik kaip galimybė moksleiviams mokytis mokykloje, tai labiau galimybė gauti kokybišką išsilavinimą. Šiame straipsnyje teigiama, kad pagrindinis švietimo kokybės bruožas yra švietimas apie žmogaus teises. Antroje straipsnio dalyje kalbama apie Europos lygmeniu taikomus instrumentus, kuriais siekiama skatinti švietimą apie žmogaus teises, pvz., 2015 m. Paryžiaus deklaracija, ir analizuojama, ar tokių priemonių įgyvendinimas artėja prie žmogaus teisių ugdymo mokykloje lygio kilimo.

⁴

Prof. dr. Alessandra Viviani. Tarptautinių žmogaus teisių docentė, Sienos universitetas, Politikos ir tarptautinių mokslų katedra

1.5 - Tarpkultūrinis ugdymas: pedagogikos kelias, galintis mus suartinti

Catarina Gomes⁵

Santrauka

Įtraukusis ugdymas yra procesas, kuriame siūloma idėja tokio švietimo, kuris tinka visiems ir priima skirtumus be diskriminavimo. Tai reiškia mokymosi kliūčių identifikavimą ir pašalinimą, įpareigojant mokyklų sistemas tapti įtraukiosiomis ir reikalaujant visų moksleivių, ypač tų, kuriems gresia nepritejimas, atskirtis ar nesėkmė, buvimo ir dalyvavimo. Taigi įtraukiajam ugdymui reikia visuomenės ir mokyklos bendruomenės, kuri supranta ir vertina skirtumus, būtent kultūrinę įvairovę. Todėl svarbu parengti pedagogus / besimokančiuosius veikti vis labiau daugiakultūroje visuomenėje. Šio straipsnio tikslas – analizuoti įtraukiojo švietimo sąvokos raidą tarptautinių normų kontekste; suprasti, kas yra įtraukusis švietimas ir kaip jį įgyvendinti; galiausiai aptarti tarpkultūrinio ugdymo sampratą, ieškant alternatyvų etnocentrinėms mokymo programoms, homogenizuojant praktiką klasėje ir reaguojant į įvairius vaikų ir bendruomenių poreikius bei ypatybes. Taigi reikalinga bendra diskusija apie tai, kaip sukurti švietimo projektą, galintį praktiškai pritaikyti pedagogiką, kuri galėtų mus suartinti.

⁵ Catarina Gomes yra Žmogaus teisių centro „Ius Gentium Conimbrigae“ (Koimbra-Portugalija) Žmogaus teisių švietimo konsultantė ir programos pareigūnė, Koimbra universiteto (Portugalija) Ugdymo mokslų magistrė ir Žmogaus teisių šiuolaikinės visuomenės doktorantė.

1.6 – Kiekvieno vaiko balso išklausymas kaip įtraukioji priemonė švietime

Stefania Toraldo⁶

Santrauka

Nepaisant didelės pažangos gerinant vaikų dalyvavimą mokykloje, mokinių atskirties, smurto ir diskriminacijos problemų sprendimas daugeliui Europos švietimo sistemų vis dar yra aktualus. Kaip nurodyta įvairiuose tarptautiniuose ir regioniniuose teisiniuose dokumentuose, vaikams palankios aplinkos, grindžiamos demokratinėmis vertybėmis ir žmogaus teisių principais, kūrimas yra būtina sąlyga aktyviai dalyvauti kiekvienam vaikui; taip pat reikalaujama pagerinti mokymosi proceso kokybę, pritaikyti švietimą skirtingų mokinių poreikiams ir skatinti kultūrų dialogą, tarpusavio supratimą ir pagarbą įvairovei. Daugiakultūre klasėse skatinant visų dalyvavimą ir įtraukųjį ugdymą labai svarbu išklausti kiekvieną vaiką, nežiūrint jo socialinės, ekonominės ar kultūrinės kilmės. Atsižvelgimas į kiekvieno vaiko nuomonę yra ne tik būtina pačios teisės į švietimą realizavimo sąlyga, bet visų pirma tai yra pagrindinė žmogaus teisė. Lygiavertis vaikų įtraukimas mokykloje skatina priimti į vaiką orientuotą, tarpusavio mokymosi sistemą, kurioje visi mokytojai, turintys atitinkamą kompetenciją ir daugiakultūrinius įgūdžius, gali veikti ne tik kaip pedagogai, bet ir kaip besimokantieji. Šis straipsnis yra skirtas analizuoti vaiko teisę būti išklausytam, kaip nustatyta Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos (JTVTK) 12 straipsnyje ir kituose Europos teisiniuose dokumentuose, siekiant įrodyti, koks svarbus yra visų vaikų indėlis kuriant įtraukų, teisingą ir kokybišką švietimą.

⁶ Stefania Toraldo yra Sienos universiteto absolventė, Tarptautinių ir diplomatinių studijų magistrė. Pagal vienerių metų universiteto absolventų stipendiją „Mokslo diplomatija, tarptautinis bendradarbiavimas ir švietimo ugdymas“ bendradarbiauja su profesore Alessandra Viviani ir „PRIMA“ Italijos sekretoriato komanda Viduržemio jūros regiono mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programoje.

1.7 - Tėvystės stiliai ir vaiko teisių užtikrinimas šeimoje

Ilona Klanienė⁷
Gražina Šmitienė⁸

Santrauka

Viena esminių problemų, su kuria susiduria šiuolaikiniai tėvai yra kaip užtikrinti vaiko teises šeimoje, naudojant tokius auklėjimo stilius, kurie nepažeistų vaiko teisių. Ypač sunku tėvams bendrauti su paaugliais, kurie išgyvena biologinės, psichologinės, socialinės raidos sunkumus ir nuolat konfliktuoja su tėvais. Dažniausiai nuo tėvų socialinės, kultūrinės patirties, nuostatų priklauso, kaip bus reaguojama į vaiko siekį tapti savarankišku. Straipsnyje siekiama atkleisti, kaip tėvų pasirenkami ir taikomi auklėjimo stiliai kylant konfliktams su paaugliais šeimoje susiję su užtikrinti vaiko teisės užtikrinimu šeimoje. Straipsnyje pristatomas atliktas kiekybinis tyrimas. Apklausoje raštu dalyvavo 171 mokinys. Tyrime dalyvavo 8 – 9 klasių Klaipėdos mokyklų mokiniai. Tyrimas atskleidė, jog dauguma tėvų auklėjant paauglius naudoja autokratinį auklėjimo stilių. Šį auklėjimo stilių dažniausiai renkasi tėvai, kuriems svarbu kontroliuoti paauglį, aiškiai nusakyti vaiko teises ir pareigas. Autokratinis stilių renkasi tėvai, linkę vaikui nurodinėti, kontroliuoti, bausti už netinkamą elgesį, ignoruoti vaikų nuomonę ir pan. Tokie paaugliai jaučiasi nuolat kontroliuojami, jaučia, kad tėvai vertina elgesį pagal savitus standartus, neatsižvelgdami į jų nuomonę. Tokioje šeimoje augantis paauglys tampa labai nesavarankiškas, pasižymi menka saviverte, neprisiima atsakomybės už savo veiksmus. Remiantis tyrimo rezultatais, galima daryti prielaidą, jog tėvams stinga pozityvios tėvystės gebėjimų, kurie įgalintų rinktis auklėjimo stilius, užtikrinančius šiuolaikinės visuomenės sampratą

⁷ Ilona Klanienė, Klaipėdos universiteto Humanitarinių ir ugdymo mokslų fakulteto Pedagogikos katedros profesorė, socialinių mokslų daktarė (edukologija). Moksliniai interesai: socialinė pedagogika, socialinė pedagoginė diskriminacijos prevencija. Ji yra nacionalinės *Olweus* patyčių prevencijos programos koordinavimo grupės narė.

⁸ Gražina Šmitienė, Klaipėdos universiteto Humanitarinių ir ugdymo mokslų fakulteto Pedagogikos katedros docentė, socialinių mokslų daktarė (edukologija). Moksliniai interesai: socialinė pedagogika, socialinė pedagoginė diskriminacijos prevencija, socialinės kompetencijos ugdymas. Ji yra LETA (Lietuvos švietimo tyrimų asociacijos) narė, mokslo mokytoja, švietimo konsultantė.

2.1 - Tapatybė ir skirtumai

Eleni Hodolidou⁹

Santrauka

Tapatybės švietimo sistema yra susijusi su tokiomis sąvokomis ir problemomis, kaip rasizmas, tautybė, tautybė, kultūra. Dvikalbystė ar daugiakalbystė neseniai tapo būtinu pagrindu mūsų mokyklų sampratai ir sistemai kurti bei plėtoti, nes vis dažniau pastebime, kaip daugėja dvikalbių vaikų klasėje. Tautos ir nacionalinio identiteto sampratos yra ideologinės konstrukcijos tam tikrame istoriniame ir socialiniame kontekste. „Tautinė“ kalba atlieka svarbų vaidmenį kaip tariamo istorinio tautų tęstinumo reguliatorius. Įvairovė yra laikoma grėsme socialinei sanglaudai, stabilumui ir galbūt teisinei sistemai bei tvarkai. Nė viena visuomenė ir nė viena valstybė „civilizuotame“ pasaulyje niekada nebuvo vienatautė, vienakultūrinė ir vienakalbė. Griežtas nacionalinio grynumo, kalbinio pranašumo, rasės ar net kultūros konstrukto laikymasis turi būti laikomas ideologine konstrukcija ir manija siekiant tam tikrų tikslų. Tokia konstrukcija, siekdama būti ilgalaikė, pedagogiškai palaikoma iš atitinkamų pedagoginių paskatų dėl valstybės monolitiškumo ir kt.

⁹ Eleni Hodolidou yra Graikijos Salonikų Aristotelio universiteto Švietimo mokyklos docentė.

2.2. - Šiuolaikinės migracijos supratimas: sąvokos, tendencijos ir problemos

Ana Filipa Neves¹⁰

Santrauka

Kadangi migracija turi būti vertinama kaip nuolatinė realybė, atsietai nuo staigaus globalizuoto pasaulio epifenomeno, turi būti atidžiai išaiškinta jos retorika. Globalizacija ir smurtinių konfliktų paradigmos poslinkis prisidėjo prie migracijos modelių pokyčių, iškeldamas ir sąvokų formulavimo svarbą. Migrantai, imigrantai, priverstiniai migrantai, pabėgėliai, perkeltieji žmonės nėra tas pats. Gili šių žodžių analizė leidžia suprasti dabartinius migracijos srautus, jų priežastis ir padarinius. Išsiaiškinus skirtumus, lengviau suprasti, kad, nepaisant jų, visiems migrantams reikalinga tam tikra priimančios šalies apsauga. Tai ypač aktualu, jei apsauga suprantama plačiąja prasme, apimant migrantų įtraukimą ir integraciją. Šie terminai taip pat neturi būti laisvai traktuojami. Integracijos modelių analizė dar sudėtingesnė, kai bandoma suvokti valstybių integracijos politikos logiką ir jų įtraukimo / atskirties metodus migruojančių gyventojų atžvilgiu. Išaiškindami šiandieninius su migrantais susijusius klausimus, ypač Europos kontekste, mes siekiame migracijos sampratą pateikti ne kaip problemą, o kaip sprendimą.

10 Ana Filipa Neves yra Žmogaus teisių centro (Koimbra, Portugalija) mokslinė bendradarbė ir Koimbros universiteto Tarptautinės politikos ir konfliktų sprendimo srities doktorantė.

2.3 - Etnocentrizmas ir etnoreliatyvizmas

Sylvie Da Costa¹¹

Santrauka

Pasaulyje, kuris yra labai tarpusavyje susijęs ir susaistytas, niekada nebuvo taip paprasta kaip šiandien susipriešinti su kultūromis, kurios, mūsų nuomone, skiriasi nuo mūsų. Geopolitinės realybės lemia svarbias migracijos tendencijas, kurioms ne visuomet pritaria gyventojai: globalizacija lengvina mainus ir profesinį mobilumą; skatinami mokyklų ir moksleivių mainai. Dėl to bet kurioje vietoje galime rasti žmonių, kurie „privalo“ gyventi kartu dėl labai įvairių priežasčių. Būtina kelti tokį klausimą: kaip geriausiai elgtis su žmogumi, koks jis bebūtų, kad jis galėtų prisitaikyti jam nežinomoje aplinkoje? Kitais žodžiais tariant: kaip atsižvelgti į žmogaus, kurį mes „kviečiame“, kultūrą? Būtina pabrėžti, kad labai dažnai kultūros samprata yra artima dar sudėtingesnei identiteto sampratai. Taip pat svarbu priminti, kad kultūra neegzistuoja kartą ir visiems laikams. Ji kyla iš nuoseklios transformacijos. Taigi kultūra yra dinamiškas procesas, kuris vystosi per laiką, istoriją ir sąveikas. Būtent šiame atotrūkyje tarp dinamiškumo ir stabilumo yra „kultūrų dialogo“ galimybė, kurią mes ir apibrėšime šiame straipsnyje. Milono Bennetto „kultūrinio jautrumo raidos modelis“ leis mums naudoti pagrindines etnocentrizmo ir kultūrinio reliatyvizmo sąvokas, kuriomis grindžiamos visos priėmimo procedūros ir pasiūlyti alternatyvą, kuri naudoja gebėjimą „žiūrėti ne tik mūsų pačių interesų, kad priimtume kitas perspektyvas, bet būtinas pasiekti kitam“ (Abdallah-Pretceille, 1997).

¹¹ Sylvie Da Costa yra švietimo sociologijos tyrėja. Nuo 2016 m. autorė dirba Secretariat General de l'Enseignement Catholique (Prancūzijos katalikiškojo švietimo generalinis sekretoriatas) Paryžiuje socialinių ryšių ir mišrių mokyklų katalikiškame švietime klausimais.

2.4 – Mokyklinis ugdymas kaip natūralizacijos pagrindas: edukologinių ir filosofinių teisinių debatų Graikijoje pagrindų tyrimas

Lina Papadopoulou¹²

Santrauka

Graikijos įstatymas Nr. 3838/2010 numatė galimybę jauniems imigrantams įgyti Graikijos pilietybę lankius Graikijos mokyklą mažiausiai šešerius metus. Ši nuostata buvo pagrįsta prielaida, kad mokyklinis ugdymas gali skatinti Graikijos kultūrą ir pasiekti socialinę imigrantų vaikų integraciją, kaip numatyta Graikijos konstitucijos 16 straipsnyje. Keista, kad atgaline data priimtu sprendimu Graikijos vyriausiasis administracinis teismas (vadinamoji "Valstybės taryba") paskelbė, kad ši nuostata yra nekonstitucinė. Remiantis jų argumentais, šešeri metai mokymosi Graikijos valstybinėje mokykloje nebūtinai skatina graikiško sąmoningumo vystymąsi, o tai yra būtina sąlyga imigrantui įgyti Graikijos pilietybę. Be to, Teismas pabrėžė, kad „tautos“ sąvoka, įtvirtinta Graikijos konstitucijos 1 str. ir įpareigoja valstybę natūralizacijos procese išnagrinėti kiekvieno imigranto socialinės integracijos laipsnį bei graikišką sąmoningumą. Šio straipsnio tikslas – išnagrinėti edukacines ir filosofines ryšio tarp išsilavinimo, integracijos ir natūralizacijos prielaidas.

¹² Lina Papadopoulou yra Konstitucinės teisės, Jean Monnet Europos konstitucinės teisės ir kultūros teisės, Teisės mokyklos Graikijos Salonikų Aristotelio universiteto profesorė.

2.5 - Mažumos ir švietimas: keletas pastabų apie galimą pozityvų aljansą

Giovanni Stanghellini¹³

Santrauka

Šiame straipsnyje nagrinėjamas teisės į mokslą sudėtingumas mažumų atžvilgiu. Išnagrinėję skirtingus mažumų apibrėžimo komponentus, pabandysime iliustruoti konkrečius būdus, kuriais valstybės gali užtikrinti pagarbą ir teisę į mokslą. Šiame straipsnyje taip pat bus apibrėžiamos ir aptariamios pagrindinės priežastys ir kliūtys. Mūsų darbas prasidės nuo lygybės ir nediskriminavimo, t. y. pagrindinių kiekvieno su mažumų teisėmis susijusio diskurso konceptų aptarimo. Teisės į švietimą ir mažumų sąveika parodys bet kokių su žmogaus teisių rėmimu susijusių priemonių lankstumą ir gebėjimą prisitaikyti. Nors daugiausia remiamasi atitinkamų tarptautinių dokumentų formuluote ir aiškinimu, ypatingas dėmesys bus skiriamas Europos kontekstui.

¹³ Giovanni Stanghellini yra teisės mokslų daktaras (Scuola Superiore Sant'Anna, Piza, Italija), LLM Tarptautinės žmogaus teisių teisės ir ekonominių santykių srityje (Essex universitetas, Jungtinė Karalystė). Autorius specializavosi tarptautinių, konstitucinių ir ES teisės aktų srityje. Postdoktorantūros studijos Florencijos universitete (Italija), dirba keliuose ES finansuojamuose projektuose dėl konstitucinių reformų Tunise, populizmo ir ksenofobijos ES, mažumų ir migrantų Lotynų Amerikoje. Jis taip pat dalyvauja vystant 2030 m. Darbotvarkę ir kultūrų dialogą.

3.1 - Multikultūralizmas, rasizmas ir žmogaus teisės: kas vyksta Europos mokyklose?

Fabio Berti¹⁴
Andrea Valzania¹⁵

Santrauka

Europos šalių daugiakultūrė pertvarka sukėlė nemažai problemų ir rasinių konfliktų. Daugelyje šalių padidėjo rasistinio smurto ir diskriminacijos atvejų jaunimo tarpe. Esant tokiai specifinei situacijai, mokykla atlieka lemiamą vaidmenį kuriant ateities Europą. Projekto AŠ TURIU TEISES/ I HAVE RIGHTS tyrimo tikslas buvo patikrinti situaciją Europos mokyklose, susijusią su rasizmu, pagarba žmogaus teisėms bei stengiamasi suprasti, kokia praktika yra taikoma, siekiant skatinti integracinį požiūrį. Nustatyta sudėtinga situacija, kuriai būdinga daugybė svarstytinų klausimų ir įvairių strategijų, susijusių su integracija šalyse, kurių respondentai dalyvavo apklausoje.

¹⁴ Fabio Berti, Sienos universiteto Socialinių, politinių ir pažinimo mokslų fakulteto docentas, sociologas.

¹⁵ Andrea Valzania, Sienos universiteto Socialinių, politinių ir pažinimo mokslų fakulteto mokslo darbuotoja.

3.2 – Mokytojų gebėjimai mokytis ir dirbti daugiakultūroje klasėje. Savirefleksijos formavimo įrankiai*

* Tai bendras autorių darbas. Mario Giampaolo yra šių dalių autorius: „Tarpkultūrinių gebėjimų teorijos ir modeliai“, „Metodas“, „Rezultatai“. Claudio Melacarne parengė šias dalis: „Kritinė-refleksinė praktika daugiakultūroje mokykloje“, „Diskusija ir išvados“.

Mario Giampaolo¹⁶
Claudio Melacarne¹⁷

Santrauka

Straipsnyje pateikiama savirefleksijos priemonė vertinimui, kuria naudojasi pedagogai, besimokantys magistrantūros studijose "Mokyklų valdymas daugiakultūroje aplinkoje". Vadovaujantis "Deardorffs" tarpkultūrinės kompetencijos modeliu (2006a, 2006b, 2009, 2015) siekiama išryškinti svarbiausius dalykus, kuriuos mokytojas ar mokytojų grupė turėtų plėtoti, kad sustiprintų savo gebėjimus ir įgūdžius mokytis bei dirbti daugiakultūroje aplinkoje. Autoriai nori patikrinti šį įrankį Italijos kontekste, kad galėtų padėti mokytojų instruktoriams suprasti besimokančiųjų poreikius ir jų taikymą mokymuose. Teigiami pirmojo vertinimo rezultatai rodo, kad daugumai dalyvių įrankis lengvai suprantamas, tai leidžia apmąstyti daugiakultūrines situacijas bei jų sąveiką. Be to, identifikuota, kokie yra gebėjimų ir įgūdžių poreikiai daugiakultūroje aplinkoje, kuriuos mokymų metu galima išsamiai aptarti. Priešingai, neigiami rezultatai rodo poreikį tobulinti kitų elementų aiškumą.

¹⁶ Mario Giampaolo (Ph.D) yra Sienos universiteto Edukologijos katedros docentas. Jo moksliniai tyrimai yra susiję su suaugusiųjų švietimu, kompetencija grįstu išsilavinimu ir neformaliojo mokymosi technologijomis. Jis yra esė ir straipsnių autorius, kurių svarbiausias yra "Pensa Multimendia" paskelbtas "Kaip pritaikyti mokymąsi."

¹⁷ Claudio Melacarne (Ph.D) yra Sienos universiteto Ugdymo, humanitarinių mokslų ir tarpkultūrinio bendravimo fakulteto docentas. Jis yra magistrantūros programos "Ugdymas ir organizacinis konsultavimas" koordinatorius. Jo moksliniai interesai yra susiję su profesinio tobulėjimo procesais daugiakultūrose organizacijose.

3.3 – Kultūros projektų vaidmuo ugdant mokinių toleranciją

Asta Jankauskienė¹⁸
Giedrė Strakšienė¹⁹

Santrauka

Plačias galimybes visapusiškam vaiko ugdymui atveria neformalusis ugdymas: organizuojami įvairūs renginiai mokykloje, ugdomoji ir popamokinė veikla (Dapkienė, 2002, Kvieskienė, 2005). Vienas iš neformaliojo ugdymo metodų yra projektas. Projektinėje veikloje mokiniai ne tik probleminę sritį nagrinėja giliau, susipažįsta su papildoma literatūra ir nagrinėjamu vyksmu praktikoje, renka įvairius duomenis, stebi, analizuoja, daro išvadas, bet ir ugdomosi tiriamojo darbo įgūdžius bei kūrybinius gebėjimus. Straipsnyje nagrinėjama Klaipėdos Gedminų mokyklos (Lietuva) pedagogų pasirinkta ugdymo forma – projektinė veikla, kurios pagrindinė tema – kultūriniai mainai, sudarę sąlygas mokinių tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui, padėję sėkmingai ugdytis tiriamojo darbo ir kūrybiškumo įgūdžiams. Projektai vyko 2013-2015 m. Projektinės veiklos buvo integruotos į istorijos, geografijos, choreografijos, muzikos, lietuvių kalbos, technologijų bei informacinių technologijų pamokas.

¹⁸ Asta Jankauskienė, Klaipėdos Gedminų progimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui. Ji yra progimnazijos Metodinės grupės narė, Tolerancijos ugdymo centro ir talentingų mokinių identifikavimo bei ugdymo grupės koordinatorė, atsakinga už projektinę veiklą mokykloje, veda seminarus ir atviras pamokas Lietuvos ir užsienio mokytojams.

¹⁹ Giedrė Strakšienė (PhD), Klaipėdos universiteto Socialinių mokslų fakulteto Socialinių pokyčių studijų centro mokslo darbuotoja. Moksliniai interesai: komunikacinės kompetencijos ugdymas, mokslo ir meno komunikacija, komunikacijos ugdymas taikant dramos/ teatro metodus.

4.1 - Reflektyvus tarpkultūrinis ugdymas ir demokratinės kompetencijos

Fiora Biagi²⁰
Lavinia Bracci²¹
Elena Cellai²²

Santrauka

Straipsnis skirtas tarpkultūrinės kompetencijos lygmens analizei, kurią edukatoriai/tyrėjai nustatė per projekto IHR - "Aš turiu teises" mokymus, taikydami konkrečią vertinimo priemonę - RICA modelį. Šis modelis bus pateikiamas kartu su EUFICCS metodika (kurios pagrindu buvo sukurtas modelis) Europos studentų mobilumo kontekste. EUFICCS metodika glaudžiai siejasi su dabartiniu Europos Tarybos darbu, kuris nagrinėja demokratinės kultūros kompetenciją, be to, straipsnyje bus atskleisti ir išryškinti bendri aspektai ir perspektyvos. Pabaigoje RICA modelis bus taikomas besimokančiųjų refleksijos žurnaluose (dienoraščiuose), o atitinkami rezultatai bus analizuojami ir komentuojami.

²⁰ Fiora Biagi yra italų kalbos (kaip užsienio kalbos) mokytoja ir tarpkultūrinės komunikacijos "Siena Italian Studies" profesorė. Per pastaruosius dešimt metų ji tyrinėjo tarpkultūrinės kompetencijos ugdymą ir vertinimą.

²¹ Lavinia Bracci yra organizacijų "Associazione Culturale Ulisse" ir "Siena Italian Studies" įkūrėja, kuriose rengiamos edukacinės programos baigusiems studijas ir magistrantams. Ji sukūrė kalbų mokymosi metodiką EUFICCS (Europa, "pilnas panardinimas", kultūra, turinys, paslaugos). Refleksinio kultūrų vertinimo modelio bendraautorė, pagrindinė tyrimų sritis yra tarpkultūrinės kompetencijos vertinimas.

²² Elena Cellai turi 13 metų darbo patirtį projektų vadovo ir ES projektų koordinatoriaus švietimo ir mokymo srityse. Ji sukūrė specifinę kompetenciją, kuri susijusi su švietimo ir mokymo veikloje įgytų kompetencijų veiksmingo vertinimo principais, metodais ir procedūromis.

4.2 - DIVERSONOPOLY: tarpkultūrinis žaidimas, skirtas kalbų ir tarpkultūrinių gebėjimų ugdymui

Anna Kokkinidou²³

Santrauka

Šiame straipsnyje aptariamas tarpkultūrinio žaidimo "Diversonopoly", kuris yra "Grundtvig" Europos partnerystės projekto produktas, taikymas. Žaidimas skirtas imigrantams / migrantams ir pabėgėliams / prieglobsčio prašytojams, kurie dalyvauja mokymosi visą gyvenimą programose ir (arba) imigrantų tikslinei auditorijai - paaugliams, besimokantiems priimančiosios šalies kalbos ir kultūros. Detaliai aptariamas procedūrinis požiūris ir praktinis žaidimo naudojimas, o taip pat pateikiami žaidimo tikslai ir specifikacijos. Straipsnyje akcentuojama žaidimo paskirtis kaip "ledo laužymo" priemonė "SL/FL" klasėje, "Diversonopoly" skirtas tarpkultūrinės tikslinės grupės įtraukimui į kalbos mokymosi aplinką. Nors "Diversonopoly" buvo sukurtas beveik prieš dešimt metų (2008-2010 m.), partnerių plačiau buvo taikomas užsienio / antros kultūros / kalbos besimokančiųjų auditorijose, o žaidimo pedagoginė vertė buvo pristatyta ir kitiems naudos gavėjams. Straipsnyje nagrinėjama, kaip žaidimo tikslai palengvina skersinio gebėjimo ugdymą, kuris susijęs su kalbos, komunikaciniais ir tarpkultūriniais gebėjimais. Baigiant, praktinis žaidimo įgyvendinimas ir jo specifikacijos pristatomos ir aptariamos taikant mūsų bendrą patirtį ir praktiką.

²³ Anna Kokkinidou yra *Legal Translation* doktorantė-kandidatė, mokslinė bendradarbė Graikų kalbos centre ir oficialiame Graikų kalbos viešųjų tyrimų centre, teisininkė ir pedagogė. Ji dalyvavo rengiant ES projektus, kurie susiję su kalbos mokymu ir vertinimu, tuo pačiu metu ji dirba Europos Komisijos vertimo žodžiu generalinio direktorate kaip laisvai samdoma vertėja.

4.3 – Ką tik atvykusių naujokų į Prancūziją ankstesnio mokymosi sąmoningumas

Sylvie Da Costa²⁴

Santrauka

Mokytojas vis labiau ir labiau yra priklausomas nuo tarpkultūrinės situacijos klasėje. Kai mes svarstome edukacines situacijas, švietimo klausimai apie mokinius „užsieniečius“ dažniausiai yra susiję su kalbos mokymo problemomis. Akivaizdu, kad kalbos mokėjimas būtinas pasikeitimui informacija ir bendravimui. Kai kurios šalys skiria ilgesnį laiką tokiam mokymuisi, tuo tarpu kitos šalys, susidūrusios su staigiu ir svarbiu pabėgėlių atvykimu, pasirenka intensyvesnį mokymą, nukreiptą į trumpą periodą (siekiant reguliuoti alfoninių mokinių srautą). Tačiau nei vienas iš šių požiūrių įtakos mokyklos rezultatams ir mokinių integracijai neturi. Keletas tyrimų rodo, kad, būtina mokytis kalbos, tačiau to nepakanka. Be to, mokyklos ir šeimos kultūrų susitikimas bei sąmaiša mokykloje gali būti lemiami. Priimančios šalies mokyklos kultūra pastebima tuomet, kai susiduriama su labai įvairia visuomene, turinčia skirtingą išsilavinimą. Kyla klausimas, kokie yra ryšiai tarp Vakarų kultūros mokinio, atvykusio į Prancūziją dėl jo tėvų profesinio mobilumo ir pabėgėlio mokinio, kuris dažnai atvyksta į Prancūziją baisiomis sąlygomis? Tarp mokinių, lankančių mokyklą savo šalyje nuo vaikystės, ir vaikų, kurie niekada nesimokė mokykloje ar mokėsi nereguliariai? Kas yra pasakyta apie mūsų kultūrą ir jos santykius su pasauliu ugdymo programose ir kas vyksta praktikoje? Kaip gali nematomas ugdymo turinys paveikti studentų suvokimą apie jų kultūrą? Kaip ankstesnis mokymasis (patirtis) leidžia lengviau integruoti mokinius į skirtingą mokyklos aplinką? Ugdymo situacijų tyrimas skirtinguose kontekstuose leidžia mums atsakyti į šiuos klausimus.

²⁴ Sylvie Da Costa yra tyrėja ugdymo sociologijos srityje. Nuo 2016 m. autorė dirba generaliniame sekretoriato Paryžiuje De l'Enseignement Catholique (Prancūzijos katalikiškojo švietimo generalinis sekretoriatas), domisi socialinių ryšių ir mišrių mokyklų klausimais katalikiškame švietime.

4.4 - Neformaliojo ugdymo indėlis integruojant pabėgėlių vaikus į formaliojo ugdymo sistemą. Graikijos atvejis

Stefanos Katsoulis²⁵

Santrauka

Švietimas yra pagrindinė žmogaus teisė, įtvirtinta daugelyje tarptautinių mastu pripažintų konvencijų ir deklaracijų, įskaitant 1951 m. Pabėgėlių konvenciją. Švietimas atlieka pagrindinį vaidmenį UNHCR ir UNICEF pabėgėlių apsaugos ir ilgalaikių sprendimų mandate. Neformalusis ugdymas dirbant su pabėgėlių vaikais yra esminis. Vaikai ir paaugliai, kurie negali įgyti formalaus išsilavinimo, neturi galimybės lankyti valstybinės mokyklos, kurie negali pasinaudoti tarptautiniu mastu įteisinta teise į pagrindinį išsilavinimą gali tapti pažeidžiami ir padidėti jų išnaudojimo grėsmė, įskaitant lytinį smurtą, prievartą ir vaikų darbą. Neformalusis ugdymas siūlo užsiėmimus, kurie skatina vaikų raštingumą ir kalbinius įgūdžius, kad jie galėtų lengviau integruotis į valstybinių mokyklų sistemą, suprantama, kurios priklauso nuo nacionalinių įstatymų. Kvalifikuota neformaliojo švietimo veikla pabėgėlių vaikams ir jaunimui padeda ugdyti jų žinias, skatina kritinį mąstymą, lavina problemų sprendimo ir analitinius įgūdžius. Vaikų ir jaunuolių (labiausiai pažeidžiamiesiems pabėgėlių populiacijų asmenims) dalyvavimas tinkamai suplanuotuose, kokybiškuose neformaliojo ugdymo projektuose gali suteikti jiems ilgalaikę ir saugią aplinką. Baigiant reikėtų pridurti, kad tai leidžia vaikams lengviau įsitraukti į formalią ugdymo sistemą ir integruotis į įprastas klases. Didesnė tikimybė, kad išsilavinusiems vaikams ir jaunimui tapus suaugusiaisiais, jie galės lengviau įsilieti į pilietinę visuomenę bei dalyvauti įvairiose veiklose.

²⁵ Stefanos Katsoulis yra Makedonijos universiteto Tarptautinių ir Europos studijų Tarptautinės ekonomikos teisės ir tarptautinių organizacijų srities doktorantas -kandidatas. Jis yra Europos žmogaus teisių projektų tyrėjas ir koordinatorius. Šiuo metu jis yra Thessaloniki UNESCO jaunimo kubo prezidentas.